

Oponentský posudek bakalářské práce

ing. Petr Vymětal, Teoretická reflexe proměny pojmu vládnutí

(FHS UK, květen 2008)

V úvodu i v závěru vytyčuje autor své téma jako „první vykročení“ k reflexi o proměnách výkonu společenské moci v průběhu 20. století, jak je míní moderní pojem „vládnutí“ (*governance*). Práce má vyhovující rozsah a nadprůměrný seznam literatury, i když často z druhé a třetí ruky; významné místo v něm zaujímá Michel Foucault.

Teoretická reflexe znamená z definice práci s pojmy a odehrává se tudíž v jazyce. Jazyková určitost a přesnost je tedy prvním a rozhodujícím požadavkem na každou teoretickou práci.

Hned od začátku čtenář narazí na autorův podivně neuspořádaný jazyk: záplava pasivních obrátů, typických pro byrokratické „ptydepe“ čili *newspeak*, neschopnost udržet shodu přísudku s podmětem a vůbec správně skloňovat (např. zájmeno „jenž“ pro jistotu neohýbá vůbec), která se v průběhu četby stupňuje, takže v některých částech je téměř každá věta gramaticky vadná. Obávám se, že to není jen formální nedostatek: odpovídá mu totiž i chaotičnost myšlenek, jako kdyby autor rychleji psal než myslel a napsané už po sobě nečetl.

Autor správně poznamenává, že termín *governance* je moderní až „módní“ (str. 5) a jistě není snadné jej pojmově uchopit. Tím důležitější by však bylo úzkostlivě dbát na logickou čistotu výpovědi a stále kontrolovat, zda ještě něco říkají - tj. rozlišují - a zda dávají smysl. Uvádím pár ukázek, kde se to autorovi příliš nedaří.

„Weberův koncept byrokrata přestal být ideálním – úředníci nebyli osvícení, nestranní (...) často sledovali vlastní zájmy, ritualizovanému chování, vysoká míra instrumentalisty, selhávali, ...“ (str. 16). Díky globalizaci aj. se podle autora „dostalo do popředí několik rizik, ale také příležitostí, které (...) ohrožují celou planetu.“ Jedním z nich je také „riziko neúspěchu individuálních životních drah jednotlivců a skupin“. (Str. 26)

Podle autora se stát „stává jedním z nejdůležitějších subjektů nejen v oblasti ekonomiky, ale také v mezinárodních vztazích v důsledku národně-osvobozené boje v koloniích. Převaha realistického pojetí zdůrazňovalo, že jediným a hlavním aktérem v mezinárodních vztazích je stát, a jeho jediným cílem je získat podíl na moci ...“ (str. 28). Co slovo, to otázka a pochybnost: v jakém smyslu je stát subjektem? byla snad někdy „mezinárodní“ role státu druhotná? jak souvisí obecné změny státu s osvobozováním kolonií v 60. letech? co je to realistické pojetí? pojetí čeho? na jaké moci by se měl stát podílet? s kým o ni soupeří? atd.

Na str. 31 autor pokládá M. Foucaulta za prvního, kdo se pokusil chápat vládnutí jinak než *mainstream*, o pár řádek dále to však „může zůstat otázkou“ (str. 32). Jeho „technologii moci“ pak vymezuje prakticky totožně jako pojem vládnutí vůbec; míní to tak, anebo je to omyl? Výměr „technologie já“, která prý „dovoluje vlastním úsudkem ... ovlivnit určitý počet činností svého vlastního těla, myšlení, chování ...“ (tamt.), je už čirý blábol. Podobně nesmyslný je např. text poznámky 14 (str. 23).

Lemke prý „moc definuje jako strategické hry, (...) jenž mohou nabývat nejrůznějších podob (...) a nemusí přitom jít proti zájmům všech členů společnosti a být „špatná““. (uvozovky autorovy, str. 35) Vskutku pozoruhodná definice. V „Závěru“ se lze dočíst, že nyní „stát není jediným či dominantním [sic!] subjektem společnosti“ nebo že „Otázkou ale může být jaké okolnosti k vyšší míře teoretizování o těchto nových formách.“ (str. 38)

Za tohoto stavu věcí není snadné práci věcně posoudit. Kromě zmíněných – a zásadních – problémů jazykových a logických četbu znesnadňuje i to, že autor často rozlišuje „staré – nové“ (str. 15 aj.), aniž by je nějak historicky ukotvil. Jen příležitostně se čtenář dozví, že „tradiční“ je podle něho způsob vlády v první polovině 20. století. Nepřesnosti a nejasné věty jen dále rozostřují už tak bezbřehé a mlhavé téma. Když autor vysvětluje Habermasovy rysy oddělení veřejné sféry, reprodukuje první z nich takto: „... hranice mezi soukromým a veřejným a jejich jasného oddělení je problémem až moderní doby...“ (str. 13). To je věcně omyl (soukromé a veřejné je jasně odděleno už v antice, např. v římském právu) a Habermas také říká něco jiného: pro modernitu je typické, že panovníkova domácnost se odděluje od jeho úřadu a kanceláře. Řada pojmů, které autor letmo zmiňuje, není vysvětlena (např. Tomasův teorém, str. 21). Slovo „protežovat“ (nikoli „protěžovat“) znamená chránit, ochraňovat, ne „prosazovat“.

Ústřední pojem, který chce autor „teoreticky reflektovat“, je tak v konečném důsledku spíš rozmlžen a zatemněn. Autor cituje Barabásiho, v jehož knížce mohl najít důležitý klíč: „sítě“, o nichž se v souvislosti s *governance* stále mluví, charakterizuje absence zřetelného středu či kořene, což je ostře odlišuje od hierarchických stromů. Proto je i autorův pokus o definici (str. 26) málo uspokojujivý.

Souhrnem musím bohužel konstatovat, že autor na zvolené téma prostě nestačil, a místo aby si je nějak omezil, zahrnul do něho další a další oblasti, takže nakonec mluví o všem a neříká téměř nic. Proto práci k obhajobě spíše **nedoporučuji**; pokud by se přece jen měla hodnotit, pak jedině na samém dolním konci hodnotící škály.

V Praze 24.5.2008

Prof. Jan Sokol